

Kalifornijos, Konstanzo, Oxfordo ir Essexo universitetuose. Šiuo metu yra Londono universiteto Rytų ir Afrikos studijų mokyklos lektorė. Ją ypač domina morfologinė ir sintaksinė tipologija, leksikalistinės gramatikos teorijos ir konstrukcijų gramatika. Tiria Uralo, Altajaus ir Sibiro senbuvų kalbas. Apie jas parašiusi knygas *Ostyak*, München: Lincom Europe, 1999; *A grammar of Udihe*, Berlin: de Gruyter, 2001 (su Marija Tolstaja); *A historical dictionary of Yukaghir*, Berlin: de Gruyter, 2006, ir daugybę straipsnių. Kursų dalyvius Irina Nikolaeva supažindino su naujesniais posesyvumo tyrimais. Jos seminarų temos: „Possessive relative constructions“ (apie santykinės posesines konstrukcijas, kurias tiek sintaksinės sandaros, tiek žymimų semantinių santykiu atžvilgiu siūloma laikyti posesinių ir atributinių (Modifier-Head) konstrukcijų potipiu), „Possessor advancement in the noun phrase“ (apie įvairių posesoriaus vietą daiktavardinėje frazėje, nuo kurios priklauso skirtingos sintaksinės ir semantinės bei pragmatinės šios frazės ypatybės) ir „Syntax of natural and accidental coordination: evidence from agreement“ (apie dviejų semantinių sujungiamųjų daiktavardinių konstrukcijų tipų – natūraliojo ir atsitiktinio sujungimo – skirtingą morfo-sintaksinį žymėjimą).

Kursai sutraukė per trisdešimt klausytojų. Dauguma jų – Lietuvių kalbos

instituto darbuotojai, bet atvyko ir Vilniaus universiteto, Vilniaus pedagoginio universiteto, Vytauto Didžiojo universiteto dėstytojų, Kultūros, filosofijos ir meno instituto mokslininkų, taip pat užsieniečių – doktorantų iš Varšuvos universiteto ir magistrantų iš Latvijos universiteto. Jie gavo pažymėjimus. Sutvarkyta mokomoji metodinė kursų medžiaga saugoma Lietuvių kalbos instituto Gramatikos skyriuje ir prieinama visiems, kurie domisi bendrąja kalbotyra ir tipologija. Lietuvoje šiose kalbotyros srityse dirbama mažai, todėl panašūs renginiai labai pageidautini ir ateityje.

Artūras Judžentis

ACADEMIA GRAMMATICORUM SALENSIS QUARTA

2007 metų rugpjūčio 6-10 dienomis Rokiškio rajono Kamajų seniūnijos Salų dvare vyko jau ketvirtoji kalbotyros vasaros mokykla *Academia Grammaticorum Salensis Quarta*. Kaip ir kasmet, Akademijai vadovavo jos įkvėpėjas prof. Akselis Holvoetas. Šiemet jos sudėtinę dalį sudarė Lietuvių kalbos instituto Gramatikos skyriaus pagal projektą „Lietuvos mokslininkų gebėjimų ugdymas Lietuvai integruojantis į Europos Sąjungos infrastruktūrą“ surengta vasaros kvalifikacinė mokykla „Europos lingvistinės

mokyklos“. Ją parėmė Europos struktūriniai fondai, Lietuvos Respublikos Vyriausybė, Vilniaus universitetas ir Lietuvių kalbos institutas. Mokykloje aukštųjų mokyklų dėstytojai ir mokslininkai supažindinti su naujesniais arealinės tipologijos, leksinės tipologijos, diskurso studijų tyrimais. Į mokyklą buvo pakviesti trys užsienio lektoriai: Ekaterina Rakhilina (Maskva), Nicole Nau (Poznanė), Vladimiras Plungyanas (Maskva); Lietuvai mokykloje atstovavo Jurgis Pakerys (Vilnius).

Ekaterina R a k h i l i n a, kurios bendroji pranešimų tematika buvo „Leksinė tipologija“, mokyklos dalyvius supažindino su šios palyginti naujos tipologinių tyrimų krypties principais, smulkiau panagrinėjo judėjimo vandeniui, kvantifikacijos ir skausmo metaforas pasaulio kalbose. Beje, pirmojoje savo paskaitoje viešnia iš Maskvos pateikė ir prieš pora metų antrojeje Salų vasaros mokykloje pristatyto tarptautinio projekto, kuriame buvo užsibrėžta ištirti tipologinius plaukimo veiksmažodžių bruožus daugiau kaip keturiasdešimtyje įvairių pasaulio kalbų, rezultatus, apibendrintus storoje knygoje „Aquamotion“ (*AQUA-motion. Глаголы движения в воде: лексическая типология*. Москва: Индрик, 2007). Svarbu pabrėžti keleriopą šios knygos naudą ir lietuvių kalbos semantikos tyrimams. Pirma, knygoje pateikiama nauja konkrečios leksinės grupės tipologinio aprašo metodika, besiremianti

sudarytu bendru relevantiškų parametrų repertuaru bei modernia konceptualiosios metaforos teorija, gali paskatinti ir mūsų leksinės semantikos specialistus imtis panašaus projekto. Antra, vadovaujantis šia metodika knygoje atskirame straipsnyje išsamiai aprašyti ir lietuvių kalbos judėjimo vandeniui veiksmažodžiai – taigi svarbūs lietuvių kalbos semantiniai duomenys svariai papildo pasaulio tipologų arsenalą. Straipsnio autorius – Maskvos tipologijos mokyklos auklėtinis jaunas ir gabus mokslininkas Piotras Arkadyavas, gerai pažįstamas ir Salų akademikams. Trečia, svarbu taip pat pastebėti, kad kalbamajame projekte (kol kas tik kaip konsultantai) dalyvavo ir jaunieji lietuvių kalbininkai. Beje, ir šiais metais jaunieji Salų Akademijos dalyviai prof. Rakhilinos buvo kviečiami bendradarbiauti naujai pristatytuose projektuose.

Vladimiras P l u n g y a n a s perskaitė trumpą, bet sistemiską, nuoseklų, daugelio pasaulio kalbų duomenimis paremtą įvadą į arealinę tipologiją. Tai viena populiariausių šiuolaikinės Vakarų lingvistikos kryptių, nauju lygmeniu rutuliojanti dar XX a. trečiajame dešimtmetyje struktūrinės lingvistikos atstovų Nikolajaus Trubeckojaus ir Romano Jakobsono iškeltą kalbų sąjungos idėją. Arealinė tipologija tiria geografiškai artimas kalbas nepriklausomai nuo to, ar jos giminiškos, ar ne, – jai visų pirma svarbu išskirti tuos bendrus

struktūrinius kalbų bruožus, kurie jose yra atsiradę dėl teritorinio artumo nulemtų ilgalaikių kalbinių kontaktų.

Nicolès Nau pranešimų tema – „Diskurso studijos“. Daugiausia remdamasi latgalių kalbos duomenimis ji nagrinėjo netiesioginės kalbos ypatybes: logoforinių įvardžių vartojimą, evidencialumą, episteminį modalumą. Įdomu, kad logoforinių įvardžių iki šiol buvo randama tik Afrikos kalbose. Faktas, kad, be latgalių, logoforiniai įvardžiai vartojami ir kai kuriose suomių tarmėse, daro šį netiesioginės kalbos struktūrinį bruožą tipologiškai reikšmingą konstruojant Baltijos balseino kalbinį arealą.

Jurgis Pakerys mokyklos dalyvius supažindino su savo atliekamais naujausiais lietuvių kalbos veiksmažodžių vartojimo ir istorijos tyrimais. Smulkiau buvo nagrinėjamas būtojo dažninio laiko veiksmažodžiais reiškiamas nuotolis nuo kalbėjimo laiko. Įdomu pastebėti, kad savo argumentus Jurgis Pakerys grindė ir kalbų tipologijos duomenimis, konkrečiai – Amazonės indėnų kalbų veiksmažodžių, turinčių itin išrutuliotą minėto nuotolio žymėjimo sistemą, bruožais.

Iškart po vasaros mokyklos surengtoje trumpoje gramatikos konferencijoje jaunieji kalbininkai turėjo galimybę kolegoms papasakoti apie savo naujausius tyrimus. Ilja Seržantas (Kylis, Kiel) perskaitė įvadą į indoeuropiečių kalbų veiksmažodžio sistemos

tyrimus, Anna Daugavietė (Sankt Peterburgas) kalbėjo apie Baltijos jūros arealo kalbų priegaidžių segmentinę bazę, Bartłomiejus Kowalis (Varšuva) aptarė predikacinių linksnių vartojimą dabartinėje lietuvių kalboje.

Mokykloje dalyvavo apie keturiasdešimt mokslininkų ir pedagogų iš įvairių Lietuvos mokslo ir mokymo institucijų, taip pat svečių iš užsienio (Rusijos, Baltarusijos, Lenkijos, Čekijos).

Mokykla vyko unikalios gamtos prieglobstyje – Dviragio ežero saloje stūksančiuose grafų Marikonių dvaro rūmuose. Norintys pratęsti paskaitų metu kilusias diskusijas galėjo tai daryti su kavos puodeliu prisėdę ant suolelių senų dvaro medžių unksmėje arba vakarodami paežerėje prie laužo. Šių metų mokykla išsiskyrė gausia laisvalaikio programa: kelionės garlaimiu, vežimais ir pėstute, lėlių teatras ir kamerinės muzikos koncertai, gamtos, istorijos ir kultūros paveldo lankymas – kiekvienas galėjo pasirinkti sau tinkamus renginius.

Vasaros mokykla surengta bendradarbiaujant su Salų kaimo bendruomene ir Rokiškio rajono Kamajų seniūnija. Akademikai aktyviai dalyvavo ir apskritojo stalo diskusijoje Šiaurės rytų Aukštaitijos regiono dvarų išsaugojimo ir pritaikymo šiandienos reikmėms tema, kurią, tarpininkaujant Lietuvių kalbos instituto darbuotojai dr. Ginai Kavaliūnaitei, inicijavo M. K. Čiurlionio kultūros ir

paveldo fondas. Diskusijoje, kurioje, be vietos bendruomenės, dalyvavo ir aukšti valdžios atstovai iš Vilniaus bei Panevėžio, buvo daug kalbama ir apie Salų dvaro ansamblio ateitį. Reikšminga, kad šiai diskusijai išskirtinį dėmesį skyrė Lietuvos radijas ir televizija. Tai viltingai nuteikia ir kalbininkus, kurie tikisi, kad greitai laiku savo vasaros akademijas galės rengti jau atnaujintuose rūmuose. Mat tenka

pripažinti, kad dabar, nepaisant vietos žmonių nuoširdaus rūpesčio ir pagalbos, tarptautinės kalbotyros mokyklos dalyviams senajame dvare tenka gyventi gana spartietišškai. Žinoma, ištikimiausių mokyklos dalyvių šioje tokie buitiniai nepatogumai pernelyg negąsdina: kasmet į Salas juos atvilioja galimybė per trumpą laiką susipažinti su naujausiomis lingvistikos tendencijomis Europoje ir pasaulyje.

Rolandas Mikulskas